

РЕКОМЕНДАЦІЇ
VIII Міжнародної науково-практичної конференції
«РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ В МІЖНАРОДНОМУ ВИМІРІ»
(Київ, НАВС, 07–08 грудня 2023 року)

Попри те, що в Індексі сприйняття корупції Україна за 2022 рік отримала 33 бали зі 100 можливих (Corruption Perceptions Index – CPI), показник нашої держави зріс лише на один бал – 116-те місце зі 180 країн у CPI¹. Війна надала нові можливості для корупції, що цілком ймовірно впливатиме й на післявоєнну відбудову країни та її подальший розвиток на шляху європейської інтеграції.

Корупція залишається одним із чинників, що загрожує національній безпеці, підриває довіру до публічної влади, негативно позначається на міжнародному рівні та за масштабами негативного впливу поступається лише повномасштабному вторгненню РФ. Тому прагнення українців спрямовуються на викорінення корупції із об'єднанням для цього зусиль усіх без винятку органів державної влади й місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства та медіа.

Сучасні виклики і загрози, які постали перед нашим суспільством, актуалізують посилення заходів щодо запобігання та протидії корупції, злагождену та системну антикорупційну діяльність у всіх сферах, активізацію послідовного втілення принципу доброчесності в роботі посадовців усіх структур і рівнів. Ухвалені Верховною Радою України 20 червня 2022 року Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220, Державна антикорупційна програма на 2023–2025 роки, відновлені процедура подання електронних декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави, і фінансового контролю, упровадження Єдиного реєстру викривачів корупції, відкриття значної кількості реєстрів у комплексі виразно засвідчують упевнений намір держави досягти реального прогресу в запобіганні та протидії корупції, забезпеченні в цьому злагоженості й системності.

Крім того, запровадження принципів доброчесності в секторі безпеки й оборони фундаментально позначається на зниженні рівня корупції, забезпечуючи ефективне функціонування державних інституцій, слугує вагомим індикатором євроінтеграції та готовності до набуття членства в Північноатлантичному альянсі.

З огляду на викладене, учасники VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі»,

ураховуючи зобов'язання України у сфері формування та реалізації антикорупційної політики;

¹ Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) – 2022.URL: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/>.

зважаючи на рекомендації конференцій та круглих столів, які останнім часом відбулися на базі закладів вищої освіти МВС, зокрема: «Визначення корупційних ризиків у діяльності МВС, шляхів запобігання та протидії корупції в умовах воєнного стану та у період післявоєнного відновлення України» (Одеський державний університет внутрішніх справ, 29 березня 2023 року); «Виявлення корупційних ризиків у діяльності МВС в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України» (Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Львівський державний університет внутрішніх справ, 28 квітня 2023 року); «Особливості виховання доброчесності у секторі безпеки та оборони під час воєнного стану в Україні» (Одеський державний університет внутрішніх справ, 7 вересня 2023 року); «Визначення корупційних ризиків у діяльності МВС, шляхів запобігання та протидії корупції в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України» (Донецький державний університет внутрішніх справ, 27 вересня 2023 року); «Виявлення корупційних ризиків у діяльності МВС в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України» (Харківський національний університет внутрішніх справ, 27 жовтня 2023 року); «Виявлення корупційних ризиків у діяльності МВС в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України» (Львівський державний університет внутрішніх справ, 15 листопада 2023 року);

з огляду на те, що прозорі, підзвітні інституції під демократичним контролем є фундаментом для досягнення стабільності в євроатлантичній зоні та безпеки на міжнародному рівні,

визнаючи, що ефективна система превенції корупції є основною метою антикорупційного комплаєнсу,

усвідомлюючи, що підтримка верховенства права, належне управління, виховання доброчесності є обов'язковими елементами ефективного запобігання та виявлення корупції,

посилаючись на необхідність забезпечення злагодженості й системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування,

РЕКОМЕНДУЄТЬСЯ:

Верховній Раді України:

1. Прийняти проєкт Закону України про регулювання лобістської діяльності, як частини плану дій держави з деолігархізації і має відповідати європейським стандартам, бути результатом відкритої та інклюзивної дискусії з широким спектром зацікавлених сторін (зокрема, організацій громадянського суспільства).

2. Опрацювати пропозиції щодо внесення змін і доповнень до:

Закону України «Про запобігання корупції» стосовно:

– доповнення Закону новою статтею 19¹, зазначивши в ній органи державної влади, в яких має бути впроваджено кодекси з доброчесності, їх

основні положення, підстави і порядок реагування на перевірки щодо дотримання доброчесності;

– наділення Національного агентства з питань запобігання корупції правом звернення з позовом до суду про визнання недійсними трудових договорів (контрактів), укладених колишніми поліцейськими з порушенням антикорупційної заборони щодо подальшого працевлаштування, доповнивши пункт 5^б частини 1 статті 12 «Права Національного агентства» після слів «визнання недійсними» словами «трудових договорів (контрактів) та»;

– віднесення курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, до категорії осіб, на яких не поширюється розділ VII Закону «Фінансовий контроль», внести зміни до підпункту «з» пункту 1 статті 3 цього Закону, виклавши його в такій редакції:

«з) поліцейські, крім курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання»;

– доповнення змісту Закону новою статтею 53¹⁰ «Грошове заохочення викривача», а саме: «Право на грошове заохочення має викривач, який повідомив про корупційний злочин та інформація якого була підтверджена в процесі перевірки.

Розмір грошового заохочення становить 50 відсотків від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого законом на час вчинення злочину. Кошти для грошового заохочення викривачів виплачуються в національній валюті зі спеціального фонду Національного агентства з питань запобігання корупції»;

– доповнити зміст Закону статтею, якою для належного документування наслідків корупційних правопорушень передбачити обов'язок Національного агентства з питань запобігання корупції самостійно або через суд визначати суму завданої шкоди внаслідок вчинення кожного корупційного правопорушення, а також представляти інтереси держави при вирішенні питань її стягнення;

Закону України «Про державну службу» стосовно:

– упровадження принципів доброчесності й доброчесної поведінки, а саме внести зміни та доповнення у: статтю 62 щодо можливості проведення перевірки стосовно державного службовця на доброчесність; статтю 65 щодо визнання однією з підстав притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності результати перевірки на доброчесність; статтю 66, у якій визначити види дисциплінарних стягнень, які застосовуються за порушення принципів доброчесності;

Кримінального кодексу України стосовно:

– доповнення частини 2 статті 191 словами «для себе чи іншої фізичної або юридичної особи», для чого привести Закон і судову практику за статтями 191 і 364 КК України у відповідність до статей 17 і 19 Конвенції ООН проти корупції, припинивши кваліфікацію заволодіння чужим майном на користь третіх осіб як зловживання службовим становищем;

– внесення змін до частини 1 статті 369³ «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань», яку викласти в такій редакції:

«1. Вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або іншим способом з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи або одержання внаслідок такого впливу неправомірної вигоди для себе чи третьої особи»;

– доповнення переліку корупційних кримінальних правопорушень статтями Кримінального кодексу України, які передбачають діяння, де службова особа є спеціальним суб'єктом простого чи кваліфікованого складу, якщо їх вчинено з використанням свого службового становища і з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третіх осіб. З огляду на це, редакцію примітки до статті 45 Кримінального кодексу України викласти в такій редакції:

«Примітка. Корупційними кримінальними правопорушеннями, відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, що містять ознаки корупції, за які передбачено відповідальність у статтях 160, 354, 364, 364¹, 365², 368, 368³, 368⁴, 369, 369², 369³ Кримінального кодексу України.

Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, відповідно до цього Кодексу, вважаються кримінальні правопорушення, що не містять ознак корупції, але вчинені шляхом зловживання службовим становищем або порушують встановлені Законом вимоги, заборони й обмеження та передбачені статтями 146¹, 149, 157, 158, 158², 158³, 159, 171, 173, 176, 177, 189, 191, 201, 201¹, 201², 205¹, 206, 206², 211, 212, 212¹, 240, 240¹, 255, 256, 262, 303, 308, 312, 313, 320, 321¹, 332, 332¹, 343, 344, 357, 366², 366³, 370, 376, 376¹, 410, 447 КК України»;

– виключити словосполучення «прохання надати неправомірну вигоду» з диспозиції частини 1 статей 368³, 368⁴, 369;

Кримінального процесуального кодексу України стосовно:

– приведення у відповідність до вимог Закону України «Про запобігання корупції» поняття «викривач»;

– доповнення частини 4 статті 27 реченням такого змісту: *«Проведення перевірки на доброчесність службової особи правоохоронного органу не є підбурюванням до вчинення злочину»;*

– доповнення приміткою до статті 370 такого змісту: *«Не є провокацією підкупу перевірка на доброчесність службової особи правоохоронного органу, під час якої використовується ситуація, за якої в службової особи правоохоронного органу вже виник умисел на давання чи отримання неправомірної вигоди»;*

– викладення частини 1 статті 273 у такій редакції: *«За рішенням керівника органу досудового розслідування, прокурора під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути використані заздалегідь ідентифіковані (помічені) або несправжні (імітаційні) засоби. З цією метою допускається виготовлення та використання спеціально виготовлених речей і документів, створення та використання спеціально утворених підприємств, установ, організацій. Використання заздалегідь ідентифікованих або несправжніх (імітаційних) засобів з іншою метою забороняється, крім випадків, прямо передбачених законом»;*

Кодексу України про адміністративні правопорушення стосовно доповнення статті 268 положенням про можливість дистанційної участі особи у розгляді справи про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією у режимі відеоконференції, за клопотанням такої особи;

Закону України «Про Національну поліцію» стосовно:

– впровадження у діяльність поліцейських принципів доброчесності та доброчесної поведінки, а саме внести зміни до статті 50 щодо **письмового** повідомлення кандидату на службу в поліцію про можливість проведення щодо нього перевірки на доброчесність, а також доповнити Закон новою статтею 57¹, у якій передбачити порядок, умови та наслідки перевірки на доброчесність поліцейських;

Митного кодексу України стосовно:

– викладення частини 3 статті 570 у такій редакції: *«На службу до митних органів не можуть бути прийняті особи, визнані в установленому порядку недієздатними або обмеженими в дієздатності, особи, які мають судимість за вчинення умисного кримінального правопорушення, а також особи, які протягом року, що передував їх зверненню до митного органу з приводу працевлаштування, притягувалися до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією»;*

Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» – стосовно внесення змін до статті 14 щодо визначення результатів проведення перевірки на доброчесність як підстави для проведення службового розслідування;

Закону України «Про публічні закупівлі» – стосовно внесення змін до статті 41 розділу VIII в частині застосування формульного ціноутворення в договорах про закупівлю на газовому, продуктовому ринках та у сфері водопостачання;

Кабінету Міністрів України:

– переглянути редакцію або скасувати постанову Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 № 202 «Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги»;

– доповнити пункт 50 Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 новим абзацом такого змісту: *«Забороняється приймати до розгляду і повторно приймати рішення про відміну закупівлі, у разі якщо рішення замовника про відміну закупівлі раніше вже було скасовано органом оскарження або судом»;*

– передбачити нормативне врегулювання та створення чітких правил для роботи з гуманітарною допомогою, а саме: 1) запровадження оновлених порядку та форм систематичної звітності суб'єктів, відповідальних за забезпечення населення гуманітарною допомогою, отримувачів гуманітарної допомоги, зокрема перед донорами; 2) запровадження комплексного контролю звітності та відповідності її позицій реальним процесам; 3) встановлення вимоги систематичного офіційного оприлюднення інформації відповідальними

суб'єктами про результати розподілу гуманітарної допомоги та запровадити можливі механізми громадського контролю за цим процесом; 4) порядок взаємодії військових адміністрацій з метою реалізації програм допомоги регіонам; 5) стандартні вимоги до складів з гуманітарною допомогою та їх роботи; 6) визначення принципів і критеріїв розподілу гуманітарної допомоги; 7) встановлення вимог до обліку, звітності та контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги; 8) удосконалення правового механізму надання військовозобов'язаним водіям гуманітарних вантажів дозволу на виїзд за межі України, зокрема адміністрування інформаційної системи «Шлях»; 9) запровадження обміну інформацією між Державною митною службою України й територіальними сервісними центрами МВС щодо транспортних засобів, які ввезені на територію України як гуманітарна допомога, й отримувачів такої гуманітарної допомоги; 10) визначення порядку обміну інформацією між військовими адміністраціями, Міністерством інфраструктури України, Державною прикордонною службою України, Державною митною службою України щодо дотримання водіями заявленої мети виїзду за межі України; 11) доручення органам державної влади, зокрема правоохоронним органам, й органам місцевого самоврядування проведення просвітницької роботи (передусім серед державних службовців, працівників органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ та організацій) щодо суспільної важливості повідомлення про вчинення корупційних злочинів, необхідності співпраці з правоохоронними органами, а також про канали подання відповідних повідомлень, права, обов'язки, гарантії захисту й безпеки викривачів, заявників та осіб, що співпрацюють з правоохоронними органами;

– дати доручення відповідним органам державної влади про збирання та формування відомостей щодо земель, розташованих у межах державного кордону України, проведення інвентаризації земельних ділянок приватної форми власності, передусім тих, процедура оформлення яких до цього часу є незавершеною, і відомості щодо яких не внесено до Державного земельного кадастру;

Національному агентству з питань запобігання корупції:

– активізувати заходи з контролю за виконанням Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки із залученням відповідних інститутів громадянського суспільства, зокрема шляхом спеціальної інтерактивної інформаційної системи, яка дасть змогу всім охочим у режимі онлайн контролювати й координувати процес реалізації цієї Програми;

– звернутися до Міністерства економіки України (Департамент сфери публічних закупівель та конкурентної політики) щодо необхідності використання замовниками формульного ціноутворення в договорах (передбачення в проекті договору ціни за допомогою формули) при закупівлі, зокрема на газовому, продуктовому ринках та у сфері водопостачання (за аналогією відповідної формули для закупівлі електроенергії);

– розробити та запровадити єдину уніфіковану систему збору, узагальнення та візуалізації статистичної інформації про результати діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції та інших

державних органів щодо виявлення, розслідування і розгляду справ (проваджень) про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, а також щодо управління активами, які одержані від корупційних злочинів;

– розробити й затвердити єдині критерії та стандарти доброчесності для перевірки співробітників усіх органів правопорядку та прокуратури, а також здійснення постійного їх моніторингу;

– розробити та запровадити процедуру контролю за дотриманням особами, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, обмеження протягом року щодо працевлаштування та вчинення правочинів у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами – підприємцями;

Міністерству внутрішніх справ України:

– на виконання пп. 4 п. 1 розділу VI Антикорупційної програми Міністерства внутрішніх справ України на 2023–2025 роки затвердити Кодекс доброчесної поведінки працівників установ Міністерства внутрішніх справ України, розроблений робочою групою, утвореною відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 1 червня 2023 року № 420 «Про утворення робочої групи та затвердження її складу»;

– прискорити підключення Міністерства внутрішніх справ України до Єдиного порталу повідомлень викривачів;

– надалі співпрацювати та взаємодіяти з програмою НАТО з виховання доброчесності, зокрема щодо впровадження програм з виховання доброчесності в освітній процес закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання;

– налагодити співпрацю із Женевським центром урядування в секторі безпеки (DCAF) і Центром з питань доброчесності в секторі оборони при Міністерстві оборони Норвегії (CIDS).

– активізувати співпрацю з Консультативною місією Європейського Союзу в Україні, зокрема щодо залучення іноземних експертів під час напрацювання нормативно-правових актів, спрямованих на впровадження принципів доброчесності під час проходження публічної служби;

– розширити проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності населення про наявність електронних сервісів, спрощення процедур тощо;

– внести зміни до Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затвердженого наказом МВС України від 26 січня 2016 року № 50, і Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, затвердженого наказом МВС України від 24 грудня 2015 року № 1625, у частині збільшення годин на вивчення особливостей антикорупційного законодавства працівниками Національної поліції України;

– опрацювати питання щодо можливості й доцільності внесення змін до Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України (наказ МВС України від 13 листопада 2017 року № 920), де серед напрямів проведення дослідження із застосуванням поліграфа передбачити можливість: 1) проведення перевірки осіб під час службових розслідувань щодо

вчинення ними корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення; 2) під час вирішення питання щодо призначення на посади окремих категорій працівників (керівники, заступники керівників; поновлені на службі за рішенням суду, які були раніше звільнені за вчинення корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення); 3) під час розгляду заяв/повідомлень про вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

закладам вищої освіти, що належать до сфери управління МВС:

– продовжити фундаментальні й прикладні наукові дослідження з проблем запобігання та протидії корупції і упровадження політики доброчесності в правоохоронному секторі та актуальних питань антикорупційного законодавства; захисту викривачів і членів їхніх сімей; поширення корупційної злочинності в Україні; налагодження ефективної співпраці з інститутами громадянського суспільства щодо реалізації антикорупційної політики держави з подальшим упровадженням напрацювань у законотворчість, правозастосовну практику й освітній процес;

– розширити перелік навчальних дисциплін з антикорупційної тематики, зокрема введення спецкурсів в таких загальнотеоретичних навчальних дисциплінах, як теорія держави та права, юридична деонтологія для формування в здобувачів вищої освіти стійкого уявлення про корупцію як явище, що суттєво сповільнює соціально-економічний та правовий розвиток країни;

– запроваджувати і надалі факультативи, тренінги, навчальні продукти й імплементацію критеріїв доброчесності, антикорупційної обізнаності, реалізацію вимог кадрової політики в площину виховної та профілактичної роботи серед здобувачів освіти і працівників відомчих ЗВО;

– продовжити заходи щодо співпраці з Програмою НАТО з виховання доброчесності (VI), а також з Науковим центром проблем виховання доброчесності та запобігання корупції в секторі безпеки й оборони Національного університету оборони України щодо впровадження принципів доброчесності в наукову діяльність та освітній процес;

Донецькому державному університету внутрішніх справ:

– забезпечити подальший розвиток роботи Тренінгового центру «Виховання доброчесності» з метою сприяння розвитку та пропаганди доброчесного світогляду серед працівників МВС, підвищення рівня розуміння принципів доброчесності та стандартів поведінки, яких повинні дотримуватися працівники територіальних органів МВС, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

Національній академії внутрішніх справ:

– спільно з Управлінням запобігання корупції МВС України розробити методичні рекомендації з особливостей проведення перевірок організації роботи із запобігання і протидії корупції в системі МВС;

Консультативній місії Європейського Союзу в Україні:

– надавати підтримку діяльності органам державної влади та громадським організаціям, які запроваджують принципи доброчесності в діяльність публічних службовців;

– здійснювати координацію, сприяти залученню іноземних експертів на всіх етапах напрацювання законодавчих і нормативно-правових актів, спрямованих на запровадження принципів доброчесності під час проходження публічної служби.

Оргкомітет